
معارف فاطمی

گزیده‌ای از احادیث و روایات حضرت فاطمه زهرا (ع)

مجید جعفرپور

سرشناسه: جعفر پور، مجید، ۱۳۵۵ -

عنوان و نام پدیدآور: معارف فاطمی: گزیده‌ای از احادیث نورانی حضرت فاطمه زهرا (ع.ا.س.).

مشخصات نشر: قم: بیت الاحزان، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۴۸ ص.

شابک: ISBN: 978-964-2789-63-4 / ۵۰/۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۳۷-۱۴۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: فاطمه زهرا (ع.ا.س.)، ۸ سال قبل از هجرت - ۱۱ ق. - احادیث.

موضوع: اسلام - شیعه - قرن ۱۴.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ م ۶ ج ۲۷/۲۲ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷.۲۷۳

معارف فاطمی

نویسنده: مجید جعفر پور

ویراستار: ابوالقاسم آرزومندی

صفحه‌آرا: جواد قربانی

ناشر: بیت الاحزان

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۲

تعداد: ۳۰۰۰ نسخه

بها: ۵/۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۸۹-۶۳-۴

همه حقوق محفوظ است

مرکز توزیع: قم، ۴۵ متری صدوق، ۲۰ متری امام حسین (ع.ا.س.)، پلاک ۱۳۹

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۲۹۶۸۰ و ۰۹۱۲۵۵۱۴۳۷۶

ارتباط بپو: seifaldin4@yahoo.com

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۴	خلقت نرانی ریحانه پیامبر ﷺ
۱۶	آثار و برکات دوست داشتن حضرت فاطمه علیها السلام
۱۷	آیه مباهله
۱۹	اعتراف زمخشری و فخر رازی
۲۰	دو رکن امام المتقین علیهما السلام
۲۲	امیر مؤمنان علی علیه السلام در کلام امام صادق علیه السلام
۲۳	حضرت فاطمه علیها السلام حقیقت ناشناخته
۲۷	معرفت اول: توحید و شناخت خدا
۲۹	خادم بارگاه الهی
۲۹	اوج شناخت پروردگار
۳۱	معرفت دوم: نبوت و شناخت پیامبر ﷺ
۳۳	فلسفه بعثت پیامبر خاتم ﷺ
۳۴	رهاورد بعثت پیامبر ﷺ
۳۵	بزرگداشت پیامبر ﷺ
۳۶	پدران امت اسلام
۳۶	مقدم بودن خشنودی پیامبر و امام علی علیه السلام

- ۳۷ معرفت سوم: معاد و قیامت
 ۳۹ اندوه حضرت فاطمه علیها السلام
 ۳۹ ترس از آتش جهنم
 ۴۰ اندوه سفر طولانی قیامت
 ۴۰ عذاب زنان گنهکار
 ۴۳ معرفت چهارم: امامت
 ۴۵ فلسفه امامت
 ۴۵ حدیث لوح
 ۴۶ تعداد امامان
 ۴۷ معرفت پنجم: قرآن
 ۴۹ تلاوت قرآن
 ۴۹ محبوب‌های حضرت فاطمه علیها السلام
 ۵۰ فضیلت خواندن برخی سوره‌ها
 ۵۱ معرفت ششم: اهل بیت علیهم السلام
 ۵۳ جایگاه اهل بیت علیهم السلام
 ۵۳ حدیث کساء
 ۵۴ فضیلت دوست داشتن اهل بیت علیهم السلام
 ۵۵ احسان به فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله
 ۵۷ معرفت هفتم: امام علی علیه السلام
 ۵۹ فضائل حضرت علی علیه السلام
 ۶۰ ولایت حضرت علی علیه السلام
 ۶۰ امامت امیر مؤمنان علیه السلام

۶۱	 داناترین مردم
۶۱	 مقام و منزلت حضرت علی علیه السلام
۶۲	 داوری میان فرشته‌ها
۶۳	 حدیث زلزله
۶۴	 بهترین جانشین
۶۷	 معرفت هشتم: علم و آگاهی حضرت فاطمه علیها السلام
۶۹	 گستره آگاهی و دانش حضرت فاطمه علیها السلام
۷۰	 پاداش شاد و تعلیم
۷۲	 مصحف حضرت فاطمه علیها السلام ، کتابی ارزشمند
۷۳	 معرفت نهم: نماز
۷۵	 نماز حضرت فاطمه علیها السلام
۷۶	 نماز دیگر حضرت فاطمه علیها السلام
۷۷	 کیفربیک شمردن نماز
۸۱	 معرفت دهم: تسبیحات حضرت فاطمه علیها السلام
۸۳	 تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام
۸۴	 تفصیل تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام
۸۷	 معرفت یازدهم: دعاهاى حضرت فاطمه علیها السلام
۸۹	 ایشار در دعا
۸۹	 حرز حضرت فاطمه علیها السلام
۹۱	 دعای بعد از ظهر روز جمعه
۹۲	 خسته شدن از دست اهل دنیا
۹۲	 تقاضای مرگ
۹۳	 دعا برای شیعیان

- ۹۵ معرفت دوازدهم: شفاعت حضرت فاطمه علیها السلام
 ۹۷ مهریه حضرت فاطمه علیها السلام
 ۹۸ چادر حضرت زهرا علیها السلام
 ۹۹ فاطمین، شعیبان حضرت فاطمه علیها السلام
 ۱۰۱ معرفت سیزدهم: امام حسین علیه السلام
 ۱۰۳ ارث امام حسن و امام حسین علیهما السلام
 ۱۰۳ ثواب گریه کردن بر امام حسین علیه السلام
 ۱۰۴ خبر از جهادت امام حسین علیه السلام
 ۱۰۵ شهید کربلا
 ۱۰۶ لباس آغشته به خون
 ۱۰۷ معرفت چهاردهم: شیعه
 ۱۰۹ صفات شیعه
 ۱۱۰ جایگاه شیعیان
 ۱۱۱ معرفت پانزدهم: حجاب و عفاف
 ۱۱۳ بهترین چیز برای زنان
 ۱۱۳ حجاب در مقابل مرد نابینا
 ۱۱۴ حقیقت زن
 ۱۱۵ اوج عفت و حجاب
 ۱۱۷ معرفت شانزدهم: اخلاق
 ۱۱۹ عدالت در کار
 ۱۱۹ زهد و پارسایی
 ۱۲۰ صبر در امور

۱۲۰	خوش رویی مؤمن
۱۲۱	اخلاص در عبادت
۱۲۱	دستورهای اخلاقی
۱۲۳	معرفت هفدهم: آداب و سنن
۱۲۵	آداب روزه
۱۲۵	آداب سفره
۱۲۶	بهداشت دست
۱۲۶	آداب پیش از خواب
۱۲۷	ادب در مقابل مادر
۱۲۹	معرفت هجدهم: اسرار و سنن احکام الهی
۱۳۵	خاتمه
۱۳۵	احیای شعائر فاطمی، اجر رسالت نبوی
۱۳۷	منابع

صلوات^۱ بر سرور بانوان، حضرت فاطمه علیها السلام، به نقل از امام حسن عسکری علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الصَّدِيقَةِ^۲، فَاطِمَةَ^۳ الزَّكِيَّةِ، حَبِيبَةِ حَبِيبِكَ وَنَبِيِّكَ، وَأُمَّ أَجَائِكَ وَأَصْفِيَاكَ الْبَنِيِّ انْتَجَبَتْهَا وَقَضَّيْتُهَا وَاخْتَرْتَهَا عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ. اللَّهُمَّ كُنِ الطَّالِبَ لَهَا مِمَّنْ ظَلَمَهَا وَاسْتَحَفَّ بِحَقِّهَا، وَكُنِ النَّائِرَ لِلَّهِمَّ بِدَمِ أَوْلَادِهَا. اللَّهُمَّ وَكَمَا جَعَلْتَهَا أُمَّ أَيْمَةِ الْهُدَى وَحَلِيلَةَ صَاحِبِ الْلَوَاءِ^۴، وَالْكَرِيمَةَ عِنْدَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى، فَصَلِّ عَلَيْهَا وَعَلَى أُمَّهَا عِلْمُهُ تَكْرِمُ بِهَا وَجْهَ (أَبِيهَا) مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَتَقَرُّ بِهَا أَعْيُنُ دُرِّيَّتِهَا، وَأَبْدَعُهُمْ عَنِّي فِي هَذِهِ السَّاعَةِ، أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَالسَّلَامِ.^۵

۱. رسول خدا صلی الله علیه و آله به حضرت فاطمه علیها السلام فرمودند: ای فاطمه، هر که بر تو درود فرستد، خدا او را می‌آمرزد و در هر جای بهشت که باشم، به من ملحق می‌کند (کشف الغمّة، ج ۲، ص ۱۰۰).

۲. در قرآن این اسم برای حضرت مریم علیها السلام آمده است. سوره مائده، آیه ۷۵: «... وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ».

۳. یونس بن ظبیان از امام جعفر صادق علیه السلام نقل می‌کند: برای حضرت فاطمه علیها السلام در نزد خداوند متعال نه اسم وجود دارد: فاطمه، صدیقه، مبارکه، طاهره، زکیه، راضیه، مرضیه، محدثه و زهراء. (الکافی، ج ۱، ص ۴۶۱؛ بحوالانوار، ج ۴۳، ص ۱۰).

۴. حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند در آخرت به من عطا فرمود که علی علیه السلام صاحب لویای حمد من باشد که در پیش روی من آن را نگاه دارد و در محشر تکیه گاه من باشد. فراند السمیعین، ج ۱۰، ص ۲۲۸، ح ۱۷۸. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: یا علی، تو حامل لویای من هستی و آن لویای بزرگ خداوند است که همه درستکاران در زیر آن به جانب بهشت می‌روند (منقب خوارزمی، ص ۲۹۳، ح ۲۸۰).

۵. مصباح المتهجد، ج ۱، ص ۴۰۱؛ جمال الأسبوع، ص ۴۸۶؛ مفتیح الجنان، صلوات بر حجج طاهره علیهم السلام.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أُنْعَمَ وَ لَهُ الشُّكْرُ عَلَى مَا أَلْهَمَ وَ الشَّاءُ
 بِمَا قَدَّمَ مِنْ عُمومٍ نِعَمٍ ابْتَدَأَهَا وَ سُبُوغِ آلاءِ أَشَدَّهَا وَ تَمَامِ
 مِنْ أَوْلَاهَا جَمَّ عَنِ الْإِخْصَاءِ عَدَدُهَا وَ نَأَى عَنِ الْجَزَاءِ أَمَدُهَا
 وَ تَفَارَتِ عَنِ الْإِذْرَاكِ أَبَدُهَا وَ نَدَبَتْهُمْ لَاسْتِزَادَتِهَا بِالشُّكْرِ لِاتِّصَالِهَا
 وَ اسْتِخْمدَ بِالنَّدَابِ الْإِجْزَالِهَا وَ ثَنَّى بِالتَّنْذِبِ إِلَى أَمْثَالِهَا.^۱

خلقت کون و مکان از کرم فاطمه است

زین همه آیتی از لطف کم فاطمه است

۱. ستایش خداوند را، بر نعمت‌هایی که به ما بخشید، و شکر او را بر آنچه الهام کرد، حمد و ثنا بر خداوند، برابر نعمت‌هایی که از پیش فرستاد، و همه نعمت‌هایی که آفرید، و نعمت‌های فراوانی که به انسان‌ها عطا کرد، و تمام نعمت‌هایی که پیاپی فرستاد. نعمت‌هایی که شمارش آن از توان انسان فزونتر، و پاداش آن ناممکن، و درک دامنه و گسترده‌گی آن از ادراک و هوش بشر فراتر است. مردم را به شکرگزاری فراخواند، تا نعمت‌ها را پیاپی فرستد، و به حمد و سپاس راهنمایی کرد، تا نعمت‌ها را فزونی بخشد، و بادرخواست بندگان، نعمت‌ها را چند برابر کند؛ آغاز خطبه حضرت فاطمه علیها السلام؛ بلاغات النساء، ص ۲۷؛ دلائل الاملة، ص ۱۱۱؛ احتجاج، ج ۱، ص ۹۸؛ كشف الغمة، ج ۲، ص ۴۱؛ بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۵۸.

بسه خداوند قسم قبله ارباب ولا
 خاک درگاه ملائک خدام فاطمه است
 اشک از دیده ببارید که در باغ خیال
 مُژده جاروکش خاک قدم فاطمه است
 ما ولای علی از فاطمه آموخته‌ایم
 شکرلله که این از نعم فاطمه است
 ایمن از تابش خورشید قیامت باشد
 هرکسی سایه نشین علم فاطمه است
 گریه ظاهر حرمی نیست برای زهرا
 دل هر شیعه مولا، حرم فاطمه است

خلقت نورانی ریحانه پیامبر ﷺ

سخن درباره بانوی کریمی است که سلمان محمدی گوشه‌ای از خلقت نورانی این بانوی بانوان را از کلام نبوی ﷺ این گونه نقل می‌کند: در مسجد در خدمت رسول خدا ﷺ زانوی ادب به زمین نهاده بودیم که عباس بن عبدالمطلب داخل شد و بر پیامبر خدا ﷺ سلام کرد. آن حضرت پس از جواب سلام، به او خیر مقدم گفتند. آن گاه عباس گفت: یا رسول الله، چرا خداوند علی بن ابی طالب را بر ما برتری داد؛ در حالی که ما و او از یک اصل و نسب هستیم؟

۱. امام باقر علیه السلام فرموده است: «هرگز مگویند سلمان فارسی و بگوید: سلمان محمدی؛ که او مردی از اهل بیت ما است» (روضه الواعظین، ص ۴۵۸).

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: ای عمو، اکنون تو را آگاه می‌کنم. خداوند زمانی من و علی را آفرید که نه آسمانی بود و نه زمینی و نه بهشت و نه جهنمی و نه لوح و نه قلمی. چون خواست خداوند بر این قرار گرفت، به کلمه‌ای تکلم فرمود و از آن نور موجود گردید. پس از آن به کلمه‌ای دیگر تکلم نمود که روح پدید آمد. آن گاه نور و روح را با هم آمیخت و از آن من و علی را آفرید. سپس از نور من عرش را ایجاد کرد که من از عرش برترم و از شکافتن نور علی، نور آسمان‌ها را بیافرید که نور علی برتر از نور آسمان‌هاست. آن گاه از نور حسن، نور آفتاب، از نور حسین، نور ماه را خلق کرد که نور حسن و حسین از نور آفتاب و ماه برتر است. در این میان ملائکه هم خداوند را تسبیح می‌کردند و می‌گفتند: پاک و عزیز است انواری که چقدر در نزد خداوند گرامی هستند!

چون خداوند متعال فرستگان خود را بیازماید، ابری از تاریکی و ظلمت بر آنان فرستاد؛ به گونه‌ای که آنها یکدیگر را نمی‌شناختند.

فرشتگان عرضه داشتند: پروردگارا، از یکدیگر آفرینش، ما چنین ظلمتی را ندیده‌ایم. تو را به حق این انوار قسم می‌دهیم که ما را از این تاریکی برهانی. خداوند فرمود: به جلالم سوگند که حاجت شما را برآورده خواهم ساخت. پس نور فاطمه را همچون قندیلی بیافرید و آن را بر گوشواره عرش خود آویزان کرد که از برکت وجود او هفت آسمان و هفت طبقه زمین روشن شد. از این جهت است که فاطمه را «زهره» نامیده‌اند. ملائکه به کار تسبیح و تقدیس ذات ربوبی سرگرم بودند که خداوند فرمود: «به عزت و جلالم سوگند که ثواب تسبیح و تقدیس شما را به روز جزا برای دوستداران این بانو و پدر و همسر و فرزندان شما قرار می‌دهم».^۱

آثار و برکات دوست داشتن حضرت فاطمه (ع)

بار دیگر سلمان محمدی،^۱ این گونه مورد خطاب رسول خدا (ص) قرار می گیرد: «یا سلمان، مَنْ أَحَبَّ فَاطِمَةَ بَنَتِي فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ مَعِيَ وَمَنْ أَبْغَضَهَا فَهُوَ فِي النَّارِ. يَا سَلْمَانُ، حُبُّ فَاطِمَةَ يَنْفَعُ فِي مِائَةِ مِنَ الْمَوَاطِنِ، أَيْسَرُ ذَلِكَ الْمَوَاطِنِ، الْمَوْتُ وَالْقَبْرُ وَالْمِيزَانُ وَالْمَحْشَرُ وَالصَّرَاطُ وَالْمُحَاسِبَةُ. فَمَنْ رَضِيَ عَنْهُ ابْتَدَى فَاطِمَةَ رَضِيَ عَنْهُ، وَمَنْ رَضِيَ عَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَمَنْ غَضِبَتْ عَلَيْهِ غَضِبَتْ عَلَيْهِ وَفَنَ حَبِطَتْ عَلَيْهِ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ. يَا سَلْمَانُ، وَيْلٌ لِمَنْ يَظْلِمُ ذُرِّيَّتَهَا وَشَيْعَتَهَا! ای سلمان، هر کس دخترم را دوست بدارد، در بهشت همراه من خواهد بود و هر کس با او دشمنی کند، در جهنم است. ای سلمان، دوستی فاطمه در صد جایگاه سودمند است که آسان ترین آنها، مرگ، قبر، میزان، روز محشر، صراط و محاسبه است. هر که با او از او خشنود باشد، من از او خشنودم. هر که من از او خشنود باشم، خدا از او خشنود است. هر که فاطمه را بر او خشم گیرد، من بر او خشمگینم و هر که من از او خشمناک باشم،

۱. راوی حدیث گوید: به امام صادق (ع) گفتم: چگونه است که این همه از شما، ذکر و یاد سلمان فارسی می شنوم؟ امام (ع) فرمود: «نگو سلمان فارسی، بلکه بگو سلمان محمدی. آیا می دانی چرا فراوان از او یاد می کنم؟ گفتم: نه. فرمود: به جهت سه خصلت: نخست اینکه خواست امیرمؤمنان (ع) را بر خواست خود مقدم می داشت؛ دوم آنکه بینوایان را دوست می داشت و آنان را بر مال داران و دنیا داران ترجیح می داد؛ و سوم دوستی با علم و عالمان» (الحیاء، ج ۲، ص ۵۲۴).

۲. فرائد السمطين، ج ۲، ص ۶۷؛ عوالم العلوم، ج ۱، ص ۱۷۱؛ طرف من الانبياء والمنقب، ص ۳۸۴؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۹۴.

خداوند بر او خشمناک خواهد بود. ای سلمان، وای بر کسی که بر او و شوهرش علی ستم روا دارد و بدابه حال کسی که خاندان و پیروانش را بیازارد!».

آیه مباهله

پس از بیان این دو روایت نورانی، برای آشنایی بیشتر با مقام بی‌بدیل حضرت صدیقه طاهره علیها السلام آیه مباهله^۱ را بررسی می‌کنیم که به فرموده امام رضا علیه السلام این آیه مزیتی است که هیچ‌کس در آن بر اهل بیت علیهم السلام پیشی نگرفته و فضیلتی است که هیچ‌انسانی به آن نرسیده و شرفی است که قبل از آن هیچ‌کس از آن برخوردار نبوده است.

خداوند متعال در سال نهم هجری به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دستور داد که مردم نجران^۲ را به اسلام دعوت کنند و آنان را صاحب اختیار قرار دهند که یا مسلمان شوند یا جزیه (مالیات) دهند. نصاری نجران مشورت کردند و ۸۸ نفر از بزرگان خود را برای تحقیق به مدینه فرستادند. آنان در گنگو با رسول خدا صلی الله علیه و آله گفتند: عیسی پسر خداست؛ چون پدر ندارد. خداوند وحی فرستاد که: همانا مثل عیسی نزد خدا همچون مثل [خلقت] آدم است [که] او را از خاک آفرید سپس به او گفت: «باش»، پس وجود یافت.^۳

۱. سوره آل عمران، آیه ۶۱.

۲. امالی شیخ صدوق، ص ۵۲۵، مجلس ۷۹؛ عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۲۳۲.

۳. منطقه‌ای معروف بین حجاز و شام و یمن؛ مجمع البحرین، ج ۳، ص ۴۸۹.

۴. «إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ» (سوره آل عمران، آیه ۵۹).

بزرگان نجران با رسول اکرم ﷺ بسیار گفتگو کردند که در همه آنها شکست خوردند. در پایان پیشنهاد دادند که مباحله^۱ صورت گیرد. در این هنگام آیه مباحله نازل شد: «فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ»^۲؛ «پس هر که در این [بار] پس از دانشی که تو را [حاصل] آمده، با تو محاجه و جدل کند، بگو: بیایید پسرانمان و پسرانتان، و زنانمان و زنانتان، و ما جان و نفس خویش و شما جان و نفس خود را فراخوانیم، سپس مباحله کنیم و لعنت خدا را بر دروغ‌گویان قرار دهیم».

در روز مباحله رسول خدا ﷺ عبای سیاهی به دوش افکنده بود^۳ و امام حسین ﷺ را در اعوش گرفتند و از طرف دیگر دست امام حسن ﷺ را گرفته بود، پشت سر ایشان، حضرت فاطمه ﷺ پشت سر او، حضرت علی ﷺ قرار گرفتند.^۴

نکته: هنگامی که خاتم انبیاء ﷺ پیشاپیش، علی رضی ﷺ پشت سر او و فاطمه زهرا ﷺ در وسط آن دو قرار گرفته، به این مباحله است که حضرت

۱. «مباحله» یعنی تضرع و دعا علیه یکدیگر، برای اثبات حقانیت خود و نشان دادن

راستی خویش بر منکران و ناپاوران.

۲. سوره آل عمران، آیه ۶۱-۱۴ نفر از صحابه تصریح به نزول آیه مباحله در شأن پنج تن کرده‌اند؛ از جمله: حضرت علی ﷺ، عبدالله بن عباس، جابر بن عبدالله انصاری، سعد بن ابی وقاص، عثمان بن عفان و... بیش از ۵۹ نفر از راویان معتبر و بزرگان تفسیر و حدیث اهل سنت، حدیث مباحله را نقل کرده‌اند.

۳. عَلِيٍّ مِرْطُ اسْوَدَ (تفسیر مفتاح الغیب، ج ۸، ص ۲۴۷؛ ذیل آیه مباحله).

۴. «وَقَدْ غَدَا مُحْتَضِنًا الْحُسَيْنَ آخِذًا بِيَدِ الْحَسَنِ وَفَاطِمَةَ تَمْشِي خَلْفَهُ وَعَلِيٌّ خَلْفَهَا» (تفسیر

کشاف، ج ۱، ص ۳۶۸).

صدیقه طاهره علیها السلام، برزخ بین نبوت کبرا و ولایت عظمی است. معنای این عمل آن است که فاطمه زهرا علیها السلام، بین مقام وحی اعظم و مقام تبلیغ وحی و مقام تفسیر وحی، عنوان قطبیت و مرکزیت دارد. پیشاپیش فاطمه زهرا علیها السلام، تبلیغ وحی و پشت سر ایشان، تفسیر وحی است. این حضرت زهرا علیها السلام است که قدر و منزلت ایشان همچنان بر تمام عالمیان مجهول است.^۱

آن گاه پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله به اهل بیتش فرمود: «هرگاه من دعا کردم، شما آمین بگوید.^۲ ابو حارثه، اسقف بزرگ مسیحیان، گفت: من در سیمای آنان چنین می بینم که اگر آنان از خدا بخواهند که کوهی از جا کنده شود، خداوند چنین خواهد کرد، پس با آن مباهله نکنید که هلاک خواهید شد و تا روز قیامت هیچ نصرانی در روی زمین باقی نخواهد ماند.^۳

اعتراف زمخشری و فخر رازی

زمخشری بعد از اینکه قضیه مباحله را نقل می کند، می گوید: «این قضیه دلیلی است بر فضل و برتری اصحاب کساء که هیچ دلیلی قوی تر از آن دلیل نیست؛ همچنین برهانی است بر نبوت پیغمبر صلی الله علیه و آله».^۴

فخر رازی در ذیل قضیه مباحله این روایت را نقل می کند که پیامبر

۱. حلقه وصل رسالت و امامت، ص ۶۸.

۲. وَهُوَ يَقُولُ: «إِذَا أَنَا دَعَوْتُ فَأَمُّنُوا»؛ تفسیر کشاف، ج ۱، ص ۳۶۸؛ معنای این جمله آن است که در هنگام مباحله، علاوه بر دعای رسول الله صلی الله علیه و آله، آمین اهل بیت علیهم السلام لازم و شرط است.

۳. تفسیر کشاف، ج ۱، ص ۳۶۹.

۴. همان، ص ۳۷۰.

اکرم علیه السلام در آنجا حسن، حسین، فاطمه و علی علیهم السلام را زیر کساء جمع کرد، سپس این آیه را خواند: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»^۱. تمام اهل تفسیر و اهل حدیث بر این روایت اتفاق کرده‌اند.^۲

نتیجه: رسول خدا صلی الله علیه و آله با آوردن حضرت زهرا علیها السلام، امام حسن، امام حسین و حضرت علی علیه السلام برای مباحله، می‌خواست به تمام مردم دنیا ثابت کند که در نگاه خداوند متعال، هیچ کس به جز این چهار نفر و جاهت و آبرو ندارد که دست‌های خود را بلند کند و هر چه از پروردگار بخواهد، انجام شود.

دو رکن امام اله بقیه علیه السلام

حال با توجه به آیه مباحله که جایگاه و منزلت بی‌نظیر حضرت صدیق کبر علیه السلام و نقش محوریت ایشان در اهل بیت علیهم السلام دانستیم، با دقت به وصیت رسول خدا صلی الله علیه و آله به حضرت علی علیه السلام توجه کنیم: قَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله يَقُولُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ علیه السلام قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَلَامٍ: «سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْكَ يَا أَبَا الرِّيْحَانَتَيْنِ، أَوْصِيكَ بِرِيحَانَتَيْ^۳ مِنَ الدُّنْيَا فَعَنْ قَلِيلٍ يَنْهَدُ رُكْنَاكَ وَاللَّهُ خَلِيفَتِي عَلَيْكَ. فَلَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ عَلِيٌّ علیه السلام: هَذَا أَحَدُ رُكْنَيْ الدِّبِ قَالَ لِي رَسُولُ

۱. سورة احزاب، آیه ۳۳: «خدا فقط می‌خواهد آلودگی را از شما خاندان [پیامبر] دور نگه دارد و شما را پاک و پاکیزه گرداند».

۲. «وَأَعْلَمُ أَنَّ هَذِهِ الرِّوَايَةَ كَالْمُتَّفِقِ عَلَى صِحَّتِهَا بَيْنَ أَهْلِ التَّفْسِيرِ وَالْحَدِيثِ»؛ (مفتاح الغیب، ج ۸، ص ۲۴۷).

۳. در بعضی از نسخه‌ها این گونه آمده است: أَوْصِيكَ بِرِيحَانَتَيْ مِنَ الدُّنْيَا؛ به تو درباره ریحانه‌ام (فاطمه زهرا علیها السلام) سفارش می‌کنم؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۶۱؛ مرآة العقول، ج ۲۱، ص ۵؛ عوالم العلوم، ج ۱۱، ص ۵۵۱.

اللَّهِ ﷺ: فَلَمَّا مَاتَتْ فَاطِمَةُ ﷺ قَالَ عَلِيٌّ هَذَا الرُّكْنُ الثَّانِي الَّذِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: جابر بن عبد الله گفت: شنیدم که رسول خدا ﷺ سه روز قبل از ارتحالش به علی بن ابی طالب ﷺ چنین می فرمود: سلام خدا بر تو باد ای پدرِ دو ریحانه (حسن و حسین ﷺ). به تو دربارهٔ دو ریحانه ام در دنیا سفارش می کنم. چون رسول خدا ﷺ از دنیا رحلت کرد، علی ﷺ فرمود: این یکی از دو رکن من بود که رسول الله ﷺ به من فرموده بود و هنگامی که فاطمه ﷺ از دنیا رفت، علی ﷺ فرمود: این رکن دومی بود که رسول الله ﷺ فرموده بود.^۱

مقصود از رکن چیست؟ رکن آن است که بدل و جایگزینی ندارد و یک دفعه از بین می رود و برای آنچه از دسته رفته، جایگزین نیست، اما کسی که به این رکن تکیه کرده، کیست؟ او شناخته نشود، رکن او شناخته نمی شود. امیرالمؤمنین حضرت علی ﷺ کسی است که نبوت تمام انبیا و رسالت تمام رسولان^۲ و دین خدا به او کامل شد او کسی است که کمال دین و تمام

۱. امالی شیخ صدوق، ص ۱۳۵، مجلس ۲۸: معانی الاخبار، ص ۱۰۱، منتخب آل ابی

طالب ﷺ، ج ۳، ص ۳۶۱: بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۲۶۲: المغلق فی غریب الحديث، ج ۴،

ص ۱۱: النهاية فی غریب الحديث والاثار، ج ۲، ص ۲۸۸.

۲. ابن عباس گفت: پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «وقتی مرا به معراج بردند، با جبرئیل به آسمان چهارم رسیدم، خانه ای از یاقوت قرمز دیدم. جبرئیل گفت: یا محمد، این بیت المعمور است. خداوند آن را پنجاه هزار سال قبل از آفرینش آسمان ها و زمین ها آفرید. اینک بایست و در آن نماز بخوان. رسول خدا ﷺ فرمود: به فرمان خداوند انبیا جمع شدند، جبرئیل همه را پشت سر من به صف کرد من نماز با آنها خواندم، پس از پایان نماز، شخصی از جانب پروردگار آمد و گفت: ای محمد، خدایت سلام می رساند و می فرماید: «از پیامبران سؤال کن، پیش از تو با چه خصوصیتی آنها را به رسالت مبعوث

نعمت به او و اسلام مورد رضایت پروردگار وابسته به اوست.^۱ خود او نیز وابسته به حضرت صدیقه طاهره علیها السلام است.

امیرمؤمنان علیه السلام در کلام امام صادق علیه السلام

امام صادق علیه السلام در هنگام زیارت امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام، پس از عرض سلام های بسیار پُر معنا و شهادت دادن به فضایل بی شمار مولا، برای آن حضرت این گونه صلوات می فرستد: «... وَصَلَّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُزْتَنَّى وَأَمِيكَ الْأَوْفَى وَعَزْوَتِكَ الْوُثْقَى وَيَدِكَ الْأَعْلَى وَجَنَبِكَ الْأَعْلَى وَكَلِمَتِكَ الْحُسْنَى وَحُجَّتِكَ عَلَى الْوَرَى وَصِدِّيقِكَ الْأَكْبَرِ وَسَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ وَرُكْنِ الْأَوَّلِيَاءِ وَعِمَادِ الْأَصْفِيَاءِ...»

با توجه به این زیارت، امیرالمؤمنین علیه السلام کیست؟ رکن اولیاء است. اولیاء چه کسانی اند؟ اولیا آنهایند که خداوند در وصف آنان فرموده است: «أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»^۲. پس حاتم علیه السلام می فرماید: «اولیاء

چگونه آمده ام؟ به آنها گفتم: ای پیامبران، شما را با چه خصوصیت اربابان کردند؟ جواب دادند: با شرط ولایت تو و ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام» (شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۲۲۵؛ ذیل آیه ۴۵، سوره زخرف: «وَسَتَلْنَا مِنْ أَوْلَانَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا...»).

۱. اشاره به آیه اکمال: سوره مائده، آیه ۳: «... أَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...».

۲. «خدایا، و درود فرست بر امیرمؤمنان بنده پسنديده تو و امین کامل تو و حلقه محکم دست تو که بالای همه دست هاست و قرار گرفته در کنار تو و کلمه نیکوی تو و حجت بالغه بر خلق و صدیق اکبر است و بزرگ جانشینان [پیامبر] و رکن اولیای خدا و معتمد برگزیدگان خداست...» (مفتاح الجنان، زیارت ششم حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام؛ المزار الکبیر، ص ۲۲۰؛ زاد المَعَاد، ص ۴۶۳؛ المزار، ص ۱۰۶).

۳. سوره یونس، آیه ۶۲: «آگاه باشید، دوستان و اولیای خدا، نه ترسی دارند و نه غمگین می شوند».

الله کسانی هستند که نظر آنها عبرت، دم آنها برکت، سکوتشان ذکر و سخنشان حکمت است»^۱ حالا با این اوصاف، او که خود رکن تمام اولیای خداست، رکنی برای خود دارد و نقطه اتکا و عماد هستی اش، حضرت فاطمه زهرا علیها السلام است.^۲

کیستم من، فاطمه محبوبه جان آفرینم

جست الاعلای قرب رحمت للعالمینم

راستی، رکن همه ارکان عالم کیست؟ حیدر

در حقیقت من همان رکن امام راستینم^۳

حضرت فاطمه علیها السلام حقیقتاً ناشناخته

علامه مجلسی رحمته الله از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، اللَّيْلَةُ فَاطِمَةُ الزُّهْرَاءِ، وَالْقَدْرُ اللَّهُ، فَمَنْ عَرَفَ فَاطِمَةَ عَرَفَ اللَّهَ، مَعْرِفَتَهَا فَقَدْ أَدْرَكَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَإِنَّمَا سُمِّيَتْ فَاطِمَةَ لِأَنَّ الْخَلْقَ قُطِّمُوا عَنْ مَعْرِفَتِهَا؛ مَقْصُودٌ مِنْهُ أَنَّ شَيْبَ، فَاطِمَةَ زَهْرًا وَمَقْصُودٌ أَنْ يَدْرَكَ، خَدَاوَنَدَ اسْت. پس هر کس فاطمه را درست شناسد، قطعاً شب قدر را درک کرده است و همانا او فاطمه نامیده شد، زیرا خلایق از شناختنش درمانده شده‌اند».

نکته: معنای کلمه «خلق» وسیع‌تر از کلمه «اناس» است. دامنه این کلمه،

۱. الکافی، ج ۳، ص ۶۰۰؛ امالی شیخ صدوق، ص ۵۵۳، ص ۵۵۳، مجلس ۸۲، وسائل الشیعه،

ج ۱، ص ۸۸

۲. حلقه وصل رسالت و امامت، ص ۱۹۸.

۳. نخل میثم، غلامرضا سازگار.

۴. تفسیر فزات، ص ۵۸۱؛ بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۶۵.

جن و انس و ملک را در بر می گیرد. همه مخلوقات از درک معرفت حضرت فاطمه علیها السلام باز داشته شده اند.

در روایت دیگری از امام جعفر صادق علیه السلام آمده است: «وَهِيَ الصَّدِيقَةُ الْكُبْرَى وَعَلَى مَعْرِفَتِهَا دَارَتْ الْقُرُونُ الْأُولَى؛^۱ او راست گوی بزرگی است که شناخت او محور جهان آفرینش است».

نکته: مرحوم ابوالحسن نجفی درباره حدیث فوق می نویسد: مراد از قرون در این روایت، قرون جمیع انبیا و اوصیا و ائمه های ایشان، از آدم به بعد، حتی قرن نفس نفیس حضرت خاتم الانبیا علیه السلام است. به عبارت دیگر، خداوند رحمان فریاد انبیا و اوصیا را مبعوث نکرد، مگر پس از اقرار به برتری حضرت صدیق اکبر علیه السلام درستی او. مؤید گفتار ما روایتی است که مرحوم سید هاشم بحرانی در مدینه المعالی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل فرموده است، مبنی بر اینکه: مَا تَكَامَلَتِ النُّبُوَّةُ لِنَبِيِّ حَتَّى لَا يَخْلُهَا وَمَحَبَّتُهَا؛^۲ مقام نبوت پیامبری کامل نگردید تا اینکه به برتری و دوستی او صلی الله علیه و آله اقرار کرد.

حال که دانسته شد معرفت و شناخت صحیح حضرت فاطمه علیها السلام موجب درک شب قدر و فضیلت های دیگر می شود، سؤال این است که چگونه می توان او را شناخت؟ یکی از راه های شناخت این گوهر ناشناخته، تدبّر در سخنان حکمت آمیز آن بانوی گرامی است. کتاب معارف فاطمی، گلچینی از سخنان گهربار حضرت فاطمه زهرا علیها السلام، از منابع معتبر عامّه و خاصه است که

۱. همان، ص ۱۰۵؛ امالی شیخ طوسی رحمته الله، ص ۶۶۸؛ منتخب ابن شهر آشوب، ج ۳،

ص ۳۵۲.

۲. عوالم العلوم، ج ۱۱، ص ۱۶۱، باب ۸، ح ۲، به نقل از مدینه المعالیز.

به مقدار اقتضای این کتاب، و البته بدون جستجوی تامّ در این زمینه، احادیث ناب آن حضرت را در هجده عنوان دسته‌بندی کرده‌ایم. در این احادیث نورانی، دروسی والا، حکمت‌هایی رسا و مواعظی سودمند وجود دارد که بیماران را شفا می‌دهد و تشنگان معارف فاطمی را سیراب می‌کند.

امید است شفاعت شفیعه دو سرا، حضرت فاطمه زهرا علیها السلام، شامل همه شیفتگان اهل بیت علیهم السلام شود و این اثر را از حقیر سراپا تقصیر قبول فرمایند.

زمستان ۱۳۹۲

مجید جعفرپور

www.ketab.ir